

Skrbi in težave v času epidemije

Zdaj pa še korona: skrbi mladih na prehodu v odraslost v času tveganj, povezanih z epidemijo COVID-19

Žan Lep in Maja Zupančič

Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Kontakt: zan.lep@ff.uni-lj.si

- Sodelujoči mladi na prehodu v odraslost so obdobje epidemije izkusili bolj pozitivno kot negativno.
- Glavne skrbi mladih o posledicah epidemije COVID-19 so finančne narave (zaposlitev, z delom povezani dosežki).
- Mlade skrbi globalno zdravstveno stanje, vendar tega ne prenašajo na osebno raven.
- Zaskrbljenost je bolj kot z demografskimi značilnostmi posameznikov povezana z razmeroma stabilnimi vzorci čustvanja, mišljenja in vedenja.
- Predlagani ukrepi se nanašajo na področja zaposlitve, izobraževanja in duševnega zdravja.

Povzetek

V razvojnem obdobju oblikovanja identitete, osredotočenosti nase, nestabilnosti, raziskovanja osebnih življenjskih možnosti ter psihološkega in finančnega osamosvajanja od prvotne družine so mladi na prehodu v odraslost posebej ranljivi za družbeno-ekonomske pretese, povezane z epidemijo COVID-19. Ti lahko dolgotrajno ogrožajo njihovo finančno in psihološko blagostanje ter življenjske načrte. V mednarodni raziskavi nas je zato zanimalo, kaj mlade v njihovi prihodnosti najpogosteje skrbi ter kako se skrbi glede epidemije COVID-19 povezujejo z njihovimi demografskimi značilnostmi, predstavami o lastni prihodnosti in nagnjenostjo k sprejemanju negotovosti. Preliminarni rezultati pri slovenskem vzorcu ($N = 228$) kažejo, da so mladi razmeroma najbolj zaskrbljeni zaradi globalnega stanja ekonomije in svojih študijskih obveznosti, nekoliko manj pa zaradi globalnega zdravstvenega stanja in svojih zaposlitvenih možnosti. Hkrati pa so tisti, ki svojo prihodnost v splošnem zaznavajo kot bolj negotovo in so manj strpni do negotovosti, poročali o večjih skrbih.

68

Ključne besede: mladi na prehodu v odraslost, skrbi, zaznave prihodnosti, negotovost, COVID-19

Uvod

Zaradi svojih razsežnosti epidemija COVID-19 ne pomeni le zdravstvenega tveganja, temveč prizadeva raznolika področja življenja (npr. izobraževanje, delo, družinsko življenje, druženje). Za družbenoekonomske pretese, povezane z epidemijo, ki lahko dolgotrajno ogrožajo finančno in psihološko blagostanje ter življenjske načrte posameznikov, so še posebej občutljivi mladi na prehodu v odraslost (Germani idr., 2020). Ti so v razvojnem obdobju oblikovanja identitete, nestabilnosti, samoosredotočenosti, raziskovanja osebnih življenjskih možnosti ter psihološkega in finančnega osamosvajanja od prvotne družine. Vsako od navedenih področij pa v časih t. i. nove normalnosti prinaša nove izzive. V mednarodni raziskavi nas je zato zanimalo, kaj mlade v njihovi prihodnosti najpogosteje skrbi in kako se skrbi glede verjetnih posledic epidemije COVID-19 povezujejo z njihovimi demografskimi značilnostmi, predstavami o lastni prihodnosti in strpnostjo do negotovosti kot osebno lastnostjo.

Že desetletje pred izbruhom epidemije so mladostniki in mladi na prehodu v odraslost v Sloveniji poročali, da svoje okolje zaznavajo kot negotovo, kar pri njih vzbuja tesnobo (Flere in Musil, 2011). Z epidemijo povezane spremembe lahko takšna občutja okrepijo, saj svet postaja vse bolj nedoločen oziroma manj predvidljiv – zdravstvena situacija se spreminja iz dneva v dan, spreminjajo se ukrepi, pričakovanja, mediji poročajo o različnih možnostih razvoja dogodkov. Predpostavimo lahko, da vse to mladim otežuje ali celo onemogoča načrtovanje prihodnjih dejanj in spoprijemanje z razvojnimi nalogami. Mladi na prehodu v odraslost naj bi se namreč v tem razvojnem obdobju med drugim psihološko in ekonomsko osamosvojili od staršev, oblikovali identiteto, pripravili na poklicno delo (npr. zaključili izobraževanje, iskali zaposlitev) in partnerstvo ter preoblikovali odnose z vrstniki in prijatelji. Neuspešno razreševanje razvojnih nalog pa ima negativne psihološke in posredno še družbene posledice (Zupančič, 2020a). Na negativne posledice trenutne epidemije kažejo tudi ugotovitve mednarodnih raziskav o poslabšanju duševnega zdravja mladih, posebej o pogostih občutjih osamljenosti in zaskrbljenosti (Orgilés idr., 2020; Rauschenberg idr., 2020).

Skrbi, o katerih v splošnem poročajo mladi, so raznolike. Poleg tistih, ki so povezane z lastno prihodnostjo in vedenjem (npr. samostojno odločanje, usreznost osebnih odločitev, izbira študija, poklica, uspešnost v novem okolju), imajo mladi še splošnejše skrbi in skrbi glede bolj oddaljene prihodnosti (Zupančič, 2020b), vendar so zadnje navadno manj izražene. Slovenski mladi sicer poročajo tudi o zaskrbljenosti glede družbene nepravilnosti in onesnaževanja okolja (nekaj manj kot polovica; Lavrič, 2019), vendar jih bolj kot to skrbijo pomanjkanje denarja in prostega časa, morebitna izguba zaposlitve ter neuspešnost na delovnem mestu (Musil in Lavrič, 2011). Približno polovico skrbi tudi, da bi resno zboleli (Lavrič, 2019). Nasprotno pa rezultati pri italijanskem vzorcu kažejo, da so se skrbi mladih med epidemijo navezovale predvsem na bližnje osebe in družbo v celoti, manj pa jih je skrbelo zase in za lastno zdravje (Germani idr., 2020).

Na drugi strani je ena od razlikovalnih značilnosti razvojnega obdobja prehoda v odraslost optimizem glede možnosti in priložnosti, ki si jih mladi predstavljajo v svoji prihodnosti (Arnett, 2000; Zupančič in Sirsch, 2018). Ta optimizem bi lahko kljub precejšnjim medosebnim razlikam med epidemijo deloval kot varovalni dejavnik pri obvladovanju razvojnih nalog in subjektivnem blagostanju. V raziskavi smo zato ugotavljali, kako so mladi zaznali svoje življenje v času ukrepov za zaježitev epidemije (med marcem in junijem 2020), katere morebitne posledice epidemije jih najbolj skrbijo in kakšen je njihov odnos do negativnih pojavov, dogodkov in vidikov življenja, ki bi jih lahko doživeli

v prihodnosti (t. i. temna prihodnost). Preučevali smo tudi, kako močno jih psihološko obremenjujejo negotove situacije, saj smo predvidevali, da bi bilo lahko oboje povezano z zaznavami posledic epidemije. Pričakovali smo, da bodo tisti, ki svojo prihodnost zaznavajo kot manj svetlo, in tisti, ki na podlagi osebnostnih nagnjenj težje sprejemajo negotovost, poročali o več in močnejše izraženih skrbih. Med vrstami skrbi smo domnevali, da imajo mladi predvsem skrbi, povezane z izobraževanjem in zaposlitvijo, manj pa jih skrbijo zdravje in tesni medosebni odnosi. Večjo zaskrbljenost glede prihodnjega ekonomskega stanja pa smo pričakovali pri starejših mladih, ki zaključujejo izobraževanje in se bodo kmalu vključili na trg dela.

Metoda

Pripomočki

Udeleženci so poleg svojih demografskih podatkov (spol, starost, izobrazbeni in poklicni položaj, višina prihodkov, finančna neodvisnost od staršev, ocena trenutnega zdravstvenega stanja) poročali o svoji splošni izkušnji časa izrednih ukrepov med epidemijo pri petstopenjski ocenjevalni lestvici (*1 – Ta čas je bil zame zelo neprijeten, nisem mogel/mogla početi ničesar koristnega; 5 – Ta čas je bil zame priložnost za osebno rast, lahko sem počel/-a stvari, ki jim imam rad/-a ali ki sem jih odlagal/-a*). Pri petstopenjski lestvici (*1 – sploh nisem zaskrbljen/-a; 5 – zelo zaskrbljen/-a*) so dalje označili, kako močno jih skrbi vsaka od 11 navedenih posledic epidemije (glej tabelo 1).

Sodelujoči so nato izpolnili *Lestvico temne prihodnosti* (Dark Future Scale – DFS; Zaleski, Sobol-Kwapinska, Przepiorka in Meisner, 2019) in kratko obliko *Lestvice nesprejemanja negotovosti* (Intolerance of Uncertainty Scale – IUS-12; Carleton idr., 2007; slovenska priredba Markošek in Zupančič, 2018). DFS ima pet postavk, pri katerih udeleženci ocenijo, kako močno zanje veljajo trditve o odnosu do negativnih ali neprijetnih stvari, ki se jim lahko zgodijo v prihodnosti, IUS-12 pa je namenjena oceni osebnostne lastnosti, ki temelji na posameznikovih negativnih prepričanjih o negotovosti in njenih posledicah. Ima 12 postavk s pripadajočo petstopenjsko ocenjevalno lestvico (*1 – sploh ne velja (zame); 5 – povsem velja*). Kot v izvirniku ima tudi v slovenščini IUS-12 ustrezne psihometrične značilnosti.

Udeleženci in postopek

Sklop vprašalnikov smo pripravili na spletni platformi Qualtrics, povezavo pa objavili v različnih skupinah na družbenih omrežjih. Poleg tega smo vabilo po e-pošti poslali študentom vseh treh slovenskih javnih univerz in nekaterim mladim na prehodu v odraslost, ki so povezavo delili s prijatelji. Sodelovalo je 228 oseb (204 ali 89,5 % žensk), starih med 18 in 30 let ($M = 21,52$, $SD = 3,25$). Med njimi je bilo največ študentov prve in druge bolonjske stopnje (79 %), 18 % je izobraževanje že zaključilo, preostali pa so bili doktorski študenti. Pred uvedbo karantene je bila približno polovica sodelujočih nezaposlena (48 %), 37 % jih je delalo občasno (npr. študentsko delo), 11 % pa jih je bilo zaposlenih za polni delovni čas. Razmerje med zaposlenimi in nezaposlenimi je po koncu karantene, ko so bili podatki zbrani, ostalo približno enako. Vrednost mediane za poročila o mesečnih dohodkih je za celoten vzorec znašala 400 evrov na mesec; 58 % jih je navedlo, da so finančno popolnoma ali pretežno odvisni od staršev.

Svoje zdravje je 80 % sodelujočih ocenilo kot dobro ali odlično in 15 % kot srednje dobro. Med vsemi jih je 9 % navedlo, da imajo kronično bolezen (rizična skupina), 3 % pa, da so bili okuženi s koronavirusom. V okviru že navedene mednarodne raziskave smo zbrali tudi podatke o samozaznani medosebni opori udeležencev, ki se je pri mladih v Sloveniji izkazala za visoko, tako od njihove prvotne družine in še nekoliko bolj od prijateljev in/ali partnerjev.

71

Rezultati z razpravo

Udeleženci raziskave, v kateri so prevladovala študentke, so se razlikovali v ocenah svojih splošnih izkušenj v času ukrepov za zajezitev epidemije. Slika 1 prikazuje odstotek sodelujočih, ki so odgovorili na vprašanje *Kakšna so bila vaša občutja o času, ki ste ga preživeli v samoizolaciji (ukrepi, ki jih je sprejela vlada za omejevanje širjenja bolezni)*.

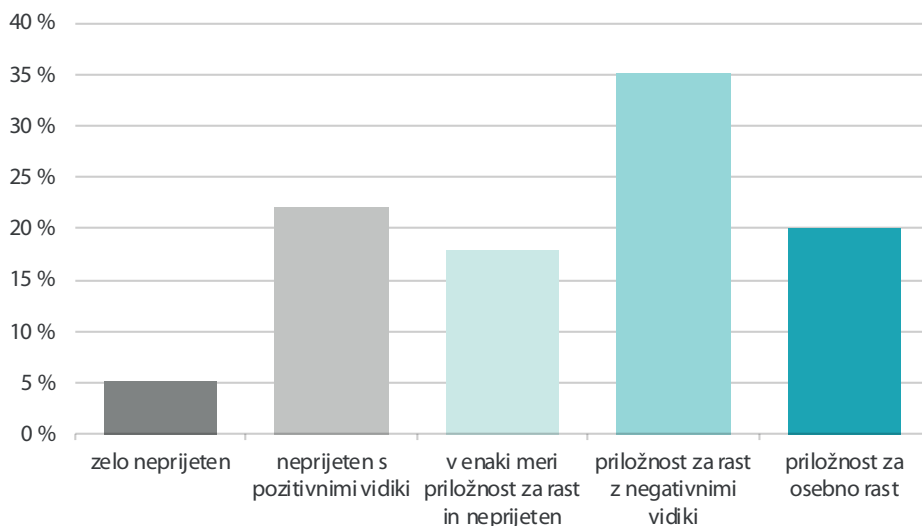
Na splošno so bile izkušnje sodelujočih v obdobju epidemije bolj pozitivne kakor negativne. K razmeroma pozitivnim izkušnjam so lahko prispevale razvoj-nopsihološke značilnosti obdobja prehoda v odraslost (optimizem, identitetno raziskovanje, odprtost do novih izkušenj; npr. Kavčič in Zupančič, 2018). Poleg teh pa tudi ustrezna raba nadomestnih vedenjskih strategij, kot je pogostejše virtualno sporazumevanje in ukvarjanje z drugimi spletnimi dejavnostmi, ukvarjanje s prijetnimi dejavnostmi ali opravili, za katera posamezniki prej niso imel časa in spoznavanje/preizkušanje različnih pristočasnih dejavnosti v okviru

objektivnih omejitev, ter razmeroma ugodne objektivne okoliščine življenja mladih (npr. finančna varnost, dobro zdravstveno stanje, zadostna medosebna čustvena opora in pomoč družine, prijateljev in/ali partnerja).

Kljub razmeroma pozitivni zaznavi situacije, v kateri so se udeleženci raziskave znašli v času izrednih ukrepov med epidemijo, so izrazili tudi zmerno zaskrbljenost zaradi različnih mogočih posledic epidemije. V povprečju so bili zaskrbljeni zaradi osmih ali devetih posledic ($M = 8,85$; $SD = 2,18$) med 11 obravnavanimi (tabela 1), povprečna raven zaskrbljenosti na teh področjih pa se je gibala med ocenama *zaskrbljen* in *precej zaskrbljen* ($M = 3,4$; $SD = 1,39$).

Najbolj so bili mladi zaskrbljeni glede globalnega stanja ekonomije in globalnega zdravstvenega stanja v prihodnosti (obe povprečni oceni presegata izbiro *precej zaskrbljen*; tabela 1). Na osebni ravni pa jih je najbolj skrbelo opravljanje študijskih obveznosti (večinoma so vzorec sestavljale študentke), možnosti zaposlitve in nekoliko manj lastno finančno stanje ter delovna uspešnost (dosežki) v prihodnosti. Opravljanje študijskih obveznosti je neposredno povezano s spremembami v izvedbi izobraževalnega procesa; številnim študentom je bilo med prilagojenim študijem (na daljavo) onemogočeno opravljanje prakse, oteženo izvajanje vaj, omejen dostop do študijske literature, več so imeli samostojnega študijskega dela, spremenila se je izvedba izpitov, nekateri so naleteli tudi na težave pri pisanju zaključnih del ipd. Zaskrbljenost glede možnosti zaposlitve se je zmerno povezovala z

72

Slika 1. Odstotek mladih, ki so označili svoja občutja o času samoizolacije v eni od petih mogočih kategorij.

Tabela 1. Povprečna zaskrbljenost mladih na prehodu v odraslost zaradi posameznih posledic epidemije COVID-19

Področje	M	SD
globalno stanje ekonomije v prihodnosti	4,68	2,61
globalno zdravstveno stanje v prihodnosti	4,50	2,53
moje študijske obveznosti v prihodnosti	4,48	2,84
moje zaposlitvene možnosti v prihodnosti	4,09	2,64
moje finančno stanje v prihodnosti	3,55	2,32
moji z delom povezani dosežki v prihodnosti	3,44	2,23
moje in zdravstveno stanje moje izvorne družine	3,23	2,08
moje in finančno stanje moje izvorne družine	2,79	1,90
moje zdravstveno stanje v prihodnosti	2,65	1,73
moji partnerski odnosi v sedanjosti ali prihodnosti	2,51	2,25
moji odnosi s prijatelji v prihodnosti	2,25	1,82

Opombe. Udeleženci so izbirali med možnostmi 1 – sploh nisem zaskrbljen/-a, 2 – nekoliko sem zaskrbljen/-a, 3 – zaskrbljen/-a, 4 – precej zaskrbljen/-a, 5 – zelo zaskrbljen/-a.

zaskrbljenostjo glede stanja ekonomije ($r = 0,39, p < 0,001$). Tisti, ki jih je skrbelo, da bo gospodarstvo nazadovalo, so bili bolj zaskrbljeni glede svoje zaposlitve, tj. da ne bodo dobili zaposlitve oziroma da jo bodo izgubili. Precej močnejša pa je povezanost skrbi glede zaposlitvenih možnosti s skrbjo glede z delom povezanih dosežkov (npr. možnost napredovanja; $r = 0,63, p < 0,001$).

V primerjavi z že navedenimi skrbmi so sodelujoči v manjši meri izrazili skrbi, povezane z njihovim zdravjem v prihodnosti. Tiste, ki jih je bolj skrbelo globalno zdravstveno stanje v prihodnosti, je tudi nekoliko bolj skrbelo lastno zdravje in zdravje njihove družine v sedanjosti ($r = 0,34, p < 0,001$). Mlade za lastno zdravje in zdravje bližnjih morda manj skrbi tudi zaradi takrat razmeroma ugodnega epidemiološkega stanja v Sloveniji. Vseeno so bili tisti, ki so svoje trenutno zdravje ocenili kot boljše, v povprečju nekoliko manj zaskrbljeni glede posledic epidemije ($r = -0,25, p < 0,001$). Podobne so bile tudi povezave med oceno trenutnega zdravstvenega stanja sodelujočih in nekaterimi njihovimi skrbmi, razmeroma najvišje so se pokazale z obema vidikoma zdravja (danes in v prihodnosti; oba $r = -0,26, p < 0,001$).

Ker nas je zanimalo, kateri posamezniki so bili bolj zaskrbljeni (na splošno in glede posameznih posledic epidemije), smo pregledali povezave splošne zaskrbljenosti in posameznih skrbi mladih z njihovimi demografskimi značilnostmi,

nagnjenostjo k nesprejemanju negotovosti ter njihovo splošno zaznavo prihodnosti. Starejše udeležence je skrbelo nekoliko manj različnih posledic ($r = -0,26, p < 0,001$), ne pa tudi manj močno ($r = -0,07, p = 0,298$). O šibkejši zaskrbljenosti ($r = -0,34, p < 0,001$) in o manjšem številu skrbi glede posledic epidemije ($r = -0,21, p = 0,001$) so poročali tudi udeleženci, ki so bili finančno manj odvisni od staršev, medtem ko se višina mesečnih prihodkov udeležencev z njihovo splošno zaskrbljenostjo in številom skrbi ni značilno povezovala ($r = 0,07, p = 0,35$; $r = 0,09, p = 0,22$). Nekoliko bolj je tiste z višjimi prihodki skrbelo njihovo trenutno ($r = 0,23, p = 0,001$) in prihodnje finančno stanje ($r = 0,17, p = 0,019$). Predvsem pri tistih, ki glavnino prihodka zaslužijo z delom, je lahko opisana zaskrbljenost povezana z negotovostjo zaposlitve ob morebitnem zmanjšanju ekonomske dejavnosti.

Nekoliko bolj kakor z demografskimi značilnostmi sta se s skrbmi povezovali preučevani psihološki značilnosti udeležencev. Tisti, ki so si svojo prihodnost predstavljali kot »temnejšo« (oz. so menili, da se jim bodo negativne stvari verjetneje zgodile), so poročali o več skrbih ($r = 0,42, p < 0,001$) in na splošno izrazili precej močnejšo zaskrbljenost ($r = 0,65, p < 0,001$) kakor tisti, ki so svojo prihodnost zaznavali bolj pozitivno. Prav tako, vendar manj, sta se število in izraženost različnih vrst skrbi povezovala z višjo ravno nesprejemanja negotovosti kot osebne lastnosti (korelacije med $r = 0,16$ in $r = 0,22$; vsi $p < 0,001$); tisti, ki negotovost težje sprejemajo, pa so bili nekoliko bolj zaskrbljeni zaradi različnih mogočih posledic epidemije COVID-19.

74

Sklepi

Tudi med zdravstveno krizo pri mladih na prehodu v odraslost glavna skrb ostaja finančne narave. To ni presenetljivo, saj si po podatkih OECD (2019) nekateri posamezniki in družine še vedno niso povsem opomogli od pretekle finančne krize, hkrati pa ne smemo zanemariti niti trenutne ohladitve ekonomske dejavnosti, ki je posledica širjenja bolezni COVID-19 in s tem povezanih ukrepov. Rezultati naše študije kažejo, da mladi sicer zaznavajo poslabšanje zdravstvenih razmer v svetu (skrbi jih globalno zdravstveno stanje), vendar tega ne prenašajo na osebno raven. Skrb za lastno zdravje (v prihodnosti) pri udeležencih ni bila visoko izražena, kar lahko delno pripišemo demografskim značilnostim našega vzorca (večinoma so poročali o dobrem zdravju in ne spadajo v rizično skupino za okužbo), pa tudi razmeroma ugodni epidemiološki sliki v državi. V prihodnje bi bilo treba ugotovitve primerjati s podatki v drugih državah, predvsem tistih, kjer je bilo število okuženih in umrlih večje.

Rezultati, zbrani v okviru mednarodne raziskave *Kako se mladi na prehodu v odraslost spoprijemajo z družbenimi in ekonomskimi posledicami pandemije COVID-19*, ki jo koordinira M. Lanz, pa imajo tudi uporabno vrednost. Ponujajo namreč vpogled v ključna področja, ki naj bi jih odločevalci upoštevali pri oblikovanju mladinske politike. Ugotovitve o povezanosti psiholoških in demografskih značilnosti mladih z njihovimi zaznavami posledic epidemije so lahko pomembno izhodišče za pomoč psihološko ranljivim posameznikom v tem razvojnem obdobju.

Posploševanje naših ugotovitev na populacijo mladih na prehodu v odraslost v Sloveniji sicer omejuje pristranskost vzorca sodelujočih, ki so ga večinoma sestavljale študentke. Na podlagi ugotovitev o vpetosti psiholoških značilnosti v življenjski kontekst (npr. Baltes, 1987; Bronfenbrenner, 2005) pa domnevamo, da so skrbi mladih, ki so zaključili formalno izobraževanje, vsaj nekoliko drugačne kakor pri študentih. Prav tako bi na izraznost skrbi, predvsem tistih, ki so povezane z zdravjem, lahko vplival čas zbiranja podatkov (po ukinitvi ukrepov o omejitvi gibanja, ko tudi okuženih ni bilo veliko). Vseeno rezultati nakazujejo, da je zaskrbljenost bolj kot z demografskimi značilnostmi posameznikov povezana z razmeroma stabilnimi vzorci čustvovanja, mišljenja in vedenja. V negotovih okoliščinah, kot je epidemija COVID-19, tako niso pomembni le »objektivni pogoji« življenja (npr. način bivanja, prihodek, starost ob nenormativnem dogodku), ampak tudi to, kako posameznik situacijo osmisli. Pozornosti zato ne bi smeli namenjati le posameznikom, ki spadajo v rizično skupino glede na zdravstvene ali ekonomske kriterije, ampak tudi glede na psihološko ranljivost.

Ob morebitnem poslabšanju epidemiološke ali ekonomske situacije v Sloveniji in svetu bi bilo zato smiselno poleg lajšanja ekonomskih posledic (npr. s subvencijami) in izboljšanja možnosti zaposlovanja mladih upoštevati še psihološke potrebe mladih na prehodu v odraslost. Na področju izobraževanja bi bilo v izrednih okoliščinah in pri ponovni uvedbi študija na daljavo treba premišljeno in vnaprej strukturirano predstaviti potek izobraževalnega procesa ter določiti osebo (npr. učitelja tutorja), na katero se lahko študenti obrnejo glede skrbi ali težav, ki so s študijem povezane posredno in jih zato ne želijo nasloviti na izvajalce predmetov.

Na področju duševnega zdravja bi bilo treba v izvajanje ukrepov za omejitvev epidemije v večji meri vključiti (in zaposliti) psihologe. Tako bi se zmanjšalo zanašanje na prostovoljno delo študentov in strokovnjakov, ki je lahko zanje v negotovih časih in zaradi lastnih težav pretirano obremenjujoče, olajšal pa bi se tudi dostop do psihološkega svetovanja in obravnave v tradicionalni in spletni obliki (na daljavo) ter razširil njen obseg (tudi v smislu pogostosti

pomoči posamezniku). Zadnje je še posebej pomembno, saj se mladi v tem razvojnem obdobju (sicer z veliko optimizma) spoprijemajo s številnimi razvojno specifičnimi izzivi, dodatno pa jih bremenijo globalni pretresi in z njimi povezane nove skrbi, še posebej tiste, ki so osebno ranljivi.

Opomba

Predstavljeni rezultati so del mednarodnega raziskovalnega projekta *Kako se mladi na prehodu v odraslost spoprijemajo z družbenimi in ekonomskimi posledicami pandemije COVID-19*, v katerem poleg avtorjev poglavja sodelujejo še Margherita Lanz (koordinatorka) in Angela Sorgente (Università Cattolica del Sacro Cuore di Milano), Joyce Serido in Lijun Li (University of Minnesota Twin Cities, ZDA), Rimantas Vosylis (Mykolas Romeris University, Litva), Gabriela Fonseca in Ana Paula Relvas (University of Coimbra, Portugalska) ter Carla Crespo (University of Lisbon, Portugalska). V okviru raziskovalnega programa št. P5-0062 (Uporabna razvojna psihologija) je raziskavo sofinancirala tudi Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Reference

76

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480.
- Baltes, P. B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: On the dynamics of growth and decline. *Developmental Psychology*, 23, 611–626. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.23.5.611>
- Bronfenbrenner, U. (ur.) (2005). *Making human beings human*. Sage.
- Carleton, R. N., Norton, M. P. J. in Asmundson, G. J. (2007). Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(1), 105–117. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2006.03.014>
- Flere S. in Musil, B. (2011). Osebnostne značilnosti in religioznost mladih. V: M. Lavrič, S. Flere, M. Tavčar Kranjc, R. Klanjšek, B. Musil, A. Naterer, A. Kirbiš, M. Divjak in P. Lešek, *Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji* (str. 423–446). Aristej.
- Germani, A., Buratta, L., Delvecchio, E. in Mazzechi, C. (2020). Emerging adults and COVID-19: The role of individualism-collectivism on perceived risks and psychological maladjustment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(10), članek 3497. <https://doi.org/10.3390%2Fijerph17103497>
- Lavrič, M. (2019). Vrednote, religija in zaupanje. V: A. Naterer, M. Lavrič, R. Klanjšek, S. Flere, T. Rutar, D. Lahe, M. Kuhar, V. Hlebec, T. Cupar in Ž. Kobše, *Slovenska mladina 2018/2019* (str. 21–28). Friedrich-Ebert-Stiftung.
-

- Kavčič, T. in Zupančič, M. (2018). Razvoj in pomen temeljnih osebnostnih dimenzij na prehodu v odraslost. V: M. Zupančič in M. Puklek Levpušček (ur.), *Prehod v odraslost: sodobni trendi in raziskave* (str. 119–156). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Musil, N. In Lavrič, M. (2011). Vrednote, trajnostni način družbenega delovanja in vizije prihodnosti. V: M. Lavrič, S. Flere, M. Tavčar Kranjc, R. Klanjšek, B. Musil, A. Naterer, A. Kirbiš, M. Divjak in P. Lešek, *Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji* (str. 395–421). Aristej.
- Markošek, E. in Zupančič, M. (2018). Priloga 2: *Poročilo o prevodu in priredbi Lestvice nesprejemanja negotovosti (IUS-12)* [priloga neobjavljenemu magistrskemu delu]. Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani. Pridobljeno s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=118221&lang=slv>
- OECD (2019). *Society at a glance 2019: OECD social indicators*. OECD Publishing.
- Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C. in Espada, J. P. (2020). *Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain*. PsyArXiv. <https://doi.org/10.31234/osf.io/5bpfz>
- Rauschenberg, C., Schick, A., Goetzl, C., Röhr, S., Riedel-Heller, S., Koppe, G., Durstewitz, D. Krumm, S. in Reininghaus, U. (2020). *Social isolation, mental health, and use of digital interventions in youth during the COVID-19 pandemic: A nationally representative survey*. PsyArXiv. <https://doi.org/10.31234/osf.io/v64hf>
- Zaleski, Z., Sobol-Kwapinska, M., Przepiorka, A. in Meisner, M. (2019). Development and validation of the Dark Future scale. *Time & Society*, 28(1), 107–123. <https://doi.org/10.1177%2F0961463X16678257>
- Zupančič, M. (2020a). Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu ter na prehodu v odraslost. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija*. 3. zvezek (str. 644–665). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Zupančič, M. (2020b). Čustveni in osebnostni razvoj v mladostništvu in na prehodu v odraslost. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija*. 3. zvezek (str. 698–743). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Zupančič, M. in Sirsch, U. (2018). Različni vidiki prehoda v odraslost. V: M. Zupančič in M. Puklek Levpušček (ur.), *Prehod v odraslost: Sodobni trendi in raziskave* (str. 11–43). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Abstract

Emerging adults are in a developmental period characterized by identity development, self-centrism, instability, exploration, and the gaining of both psychological and financial independence from their primary family. Thus, they are especially vulnerable to the socioeconomic upheaval of the COVID-19 epidemic. Moreover, its impact can pose a long-lasting threat to their financial and psychological well-being, as well as the attainment of their life goals. As part of an international collaboration, we explored the COVID-19-related worries that youth have about their future. Furthermore, we were interested in how these worries relate to their demographics, perception of their future, and intolerance of uncertainty. Preliminary results ($N = 228$) show that comparatively, youth are worried most about the global state of the economy and their educational achievements. Those who perceive their future as less stable and are less tolerant of uncertainty, reported higher levels of worry.

Keywords: emerging adults, worries, perception of future, instability, COVID-19